Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus

Lisätiedot:
Hannu Ahola
Puh. 0400 996 067

Selvitys 1/2017

Asunnottomat 2016

28.3.2017

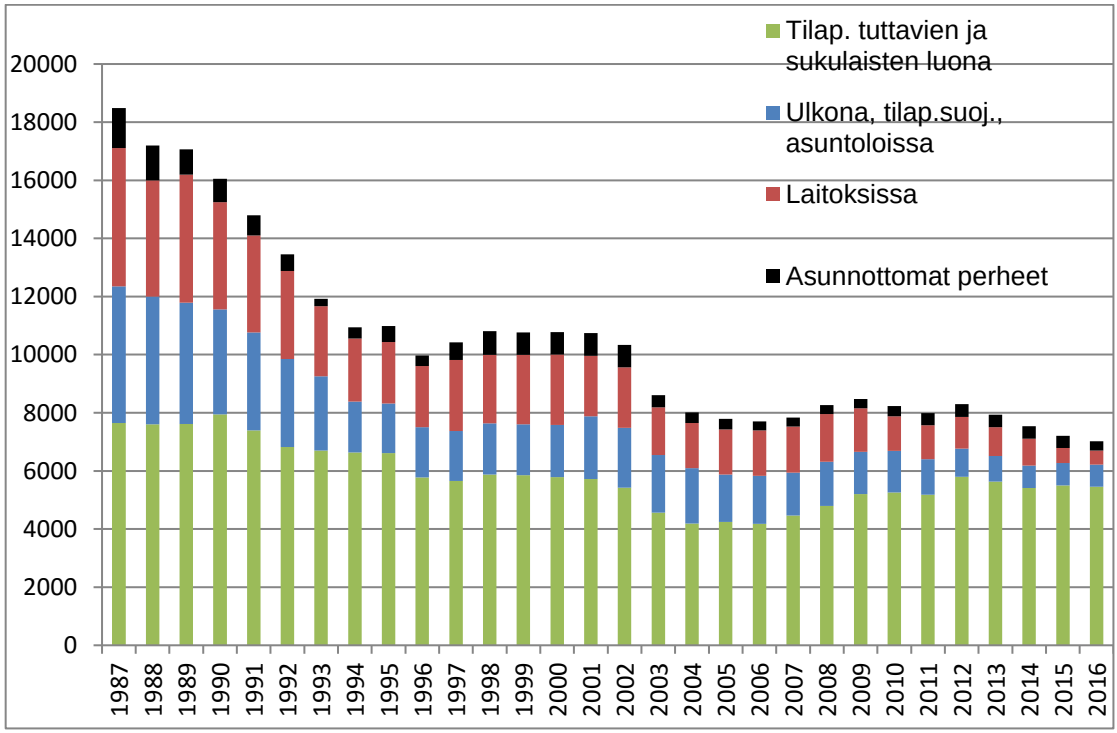

Kuvio 1. Asunnottomien määrä 1987–2016

Asunnottomuustiedot perustuvat Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen ARAn asuntomarkkinakyselyyn vuodelta 2016. Kyselyyn vastasi 278 Manner-Suomen kuntaa, vastausprosentti oli 93,6 %. Raportissa käsitellään asunnottomuuden kehitystä vertaamalla poikkileikkaushetken 15.11.2016 lukuja edelliseen vuoteen. Kuntakohtaiset tiedot asunnottomuudesta löytyvät Liitteestä 1.

Sisällys

1. Asunnottomuus väheni viidentenä vuotena peräkkäin 3

2. Asunnottomuus väheni pääkaupunkiseudulla 3

3. Nuorten ja maahanmuuttajien asunnottomuus väheni, naisten lisääntyi.....4

4. Miksi maahanmuuttajien asunnottomuus ei lisääntynyt? 5

5. Asunnottomuustyö keskittyy ennaltaehkäisyyn 7

Selvityksen liitteet 8

1. Asunnottomuus väheni viidentenä vuotena peräkkäin

Suomessa oli vuoden 2016 lopussa noin 6 650 yksinelävää asunnotonta, joista pitkäaikaisia asunnottomia oli 2 050. Asunnottomien määrä väheni noin 140 henkilöllä edellisvuodesta ja pitkäaikaisasunnottomien 200 henkilöllä. Asunnottomia perheitä oli 325, kun vuotta aikaisemmin määrä oli 420. Perheet mukaan lukien asunnottomuus väheni vuodessa noin 500 henkilöllä (Taulukko 1 ja Liite 1).

Taulukko 1. Asunnottomuus isoissa kaupungeissa 2016

Kunta	Asunnottomat 15.11.2016				Muutos 2016-2015, henkilöä			
	Asunnottomia yht.	Yksinäiset Pitkäaikaisasunn.	Yksinäiset alle 25-vuotiaita	Asunn. Perheet	Asunnottomia yht.	Yksinäiset Pitkäaikaisasunn.	Yksinäiset alle 25-vuotiaita	Asunn. Perheet
Helsinki	3 500	1 130	700	200	-50	-80	-120	-80
Espoo	570	199	144	39	24	-46	8	-12
Vantaa	284	37	78	15	-163	-88	-32	-11
Turku	335	102	70	0	5	-22	-5	-4
Tampere	225	52	62	16	7	-3	11	6
Jyväskylä	128	49	25	4	13	16	-15	2
Lahti	51	22	25	1	-18	-9	2	-4
Kuopio	110	45	18	4	7	0	1	3
Joensuu	40	12	13	4	-33	-10	-7	1
Pori	66	38	5	1	-6	-4	-2	0
Oulu	38	18	3	1	-21	2	2	1
Yht.	**5 347**	**1 704**	**1 143**	**285**	**-235**	**-244**	**-157**	**-98**
Koko maa	**6 664**	**2 048**	**1 399**	**325**	**-141**	**-204**	**-253**	**-99**

2. Asunnottomuus väheni pääkaupunkiseudulla

ARAn kyselyn mukaan asunnottomuutta esiintyi vuonna 2016 **114** Manner-Suomen kunnassa. Väkilukuun suhteutettuna asunnottomia oli eniten Uudellamaalla. Helsingissä 1 000 asukasta kohti oli 6,3 asunnotonta (Liite 1). Yli puolet Suomen asunnottomista on helsinkiläisiä.

Helsingissä yksin asuvien asunnottomien määrä väheni 50 henkilöllä ja pitkäaikaisasunnottomien 80 henkilöllä. Espoossa yksinasuvia asunnottomia oli hieman edellisvuotta enemmän, mutta pitkäaikaisasunnottomien määrä laski lähes 50 henkilöllä. Asunnottomien määrä väheni eniten Vantaalla, mutta lukemat eivät ole täysin vertailukelpoisia vuoden 2015 kanssa tilastolaskennan erojen vuoksi.

Joensuussa, Lahdessa ja Oulussa asunnottomuus väheni. Jyväskylässä sekä yksin asuvien että pitkäaikaisasunnottomien määrä kasvoi. (Taulukko 1). Turussa pitkäaikaisasunnottomien määrä laski 20 henkilöllä. Muissa suurissa kaupungeissa vuosimuutokset olivat vähäisiä.

3. Nuorten ja maahanmuuttajien asunnottomuus väheni, naisten lisääntyi

Suurimman asunnottomien ryhmän muodostavat ***tilapäisesti tuttavien tai sukulaisten luona asuvat.*** Tämän ryhmän osuus yksinäisistä asunnottomista oli 82 %. ***Ulkona, porrashuoneissa, ensisuojissa tai vastaavissa asustelevia*** oli 425. Määrä lisääntyi kolmatta vuotta peräkkäin. Pitkäaikaisasunnottomien osuus on tässä ryhmässä kaikista suurin, 43 %. ***Asuntoloissa, majoituslaitoksissa ja erilaisissa laitoksissa*** asuvien määrä pieneni alle 800 henkilön, kun vielä 2000-luvun alussa niissä asui lähes 3 000 asunnotonta.

Taulukko 2. Asunnottomuuden eri muodot 2010-2016

Koko maa	**2016**		**Vuosimuutos (hlöä)**	
	Yksinäisiä asunnotto-mia	näistä pitkäai-kaisia.	Yksinäisiä asunnotto-mia	näistä pitkäai-kaisia.
Ulkona, porrashuoneissa, ensisuojissa yms.	425	184	14	-13
Asuntoloissa, majoitusliik-keissä	331	125	-24	-37
Laitosmaiset yksiköt	433	184	-83	-55
Tilapäisesti tuttavien tai su-kulaisten luona	5 455	1 554	-48	-100
Koko maa yhteensä	**6 644**	**2 047**	-141	-205
Asunnottomia naisia	1 554	426	58	31
nuoria alle 25-v	1 399	293	-253	-87
maahanmuuttajia	1 803	526	-75	-39
Asunnottomat perheet	325		-99	
perheissä lapsia	316		-121	
maahanmuuttajaperheitä	210		-15	
niissä lapsia	193		-85	

Nuorten, alle 25-vuotiaiden asunnottomuus väheni koko maassa 250 henkilöllä. Lähes puolet muutoksesta selittyy Helsingin parantuneella tilanteella. Naisten asunnottomuus lisääntyi 60 henkilöllä. Vastaavasti pitkäaikaisasunnottomuus lisääntyi naisilla, mutta väheni nuorilla.

Vuonna 2016 joka neljäs Suomen asunnottomista oli maahanmuuttajataustainen. Heistä kolme neljäsosaa on helsinkiläisiä. Helsingissä maahanmuuttajataustaisten asunnottomien määrä pieneni 100 henkilöllä vuoteen 2015 verrattuna. Koko maassa vähennystä oli 60 henkilöä.

Vuoden 2016 asuntomarkkinakyselyssä oli ensimmäistä kertaa mukana Suomen romanien asunnottomuus. Kyselyn perusteella asunnottomia romaneja oli 70 ja perheitä 10. Tulosta ei kuitenkaan voi pitää kovin luetettavana, koska esimerkiksi Helsinki ei tilastoi romanien asunnottomuutta.

4. Miksi maahanmuuttajien asunnottomuus ei lisääntynyt?

Turvapaikan hakijoiden määrä lisääntyi jyrkästi vuoden 2015 syksyllä. Vuoden 2016 alussa Suomessa oli 212 vastaanottokeskusta, joihin majoitettiin 30 000 turvapaikkaa hakevaa maahanmuuttajaa. Turvapaikan sai vuoden 2016 aikana 7 700 henkilöä, minkä lisäksi turvapaikan saaneiden perheenyhdistämisiä hyväksyttiin 1 200 henkilön verran. Tämä on yli 6 000 henkilöä enemmän kuin vuotta aikaisemmin, mutta selvästi ennakoitua noin 15 000 henkilöä vähemmän.[1] Asiaan vaikutti Maahanmuuttoviraston tiukentuneet kriteerit ja turvapaikanhakijoiden huomattava vähentyminen vuoden 2016 aikana.

Ennakko-oletusten mukaan turvapaikan saaneet maahanmuuttajat hakeutuvat pääkaupunkiseudulla ja muihin suuriin kaupunkeihin, mikä lisää ARA-asuntojen kysyntää ja asunnottomuutta. ARAn kaupungeilta keräämien tietojen mukaan muuttoja suuriin kaupunkeihin on jossain määrin tapahtunut, mutta vaikutukset asuntomarkkinoihin ovat jääneet melko vähäisiksi. Osaltaan asiaan on vaikuttanut vapaarahoitteisen vuokra-asuntotarjonnan lisääntyminen suurissa kaupungeissa vuoden 2016 aikana.

Kuvio 2. Asunnottomuus eri ryhmissä 2003-2016

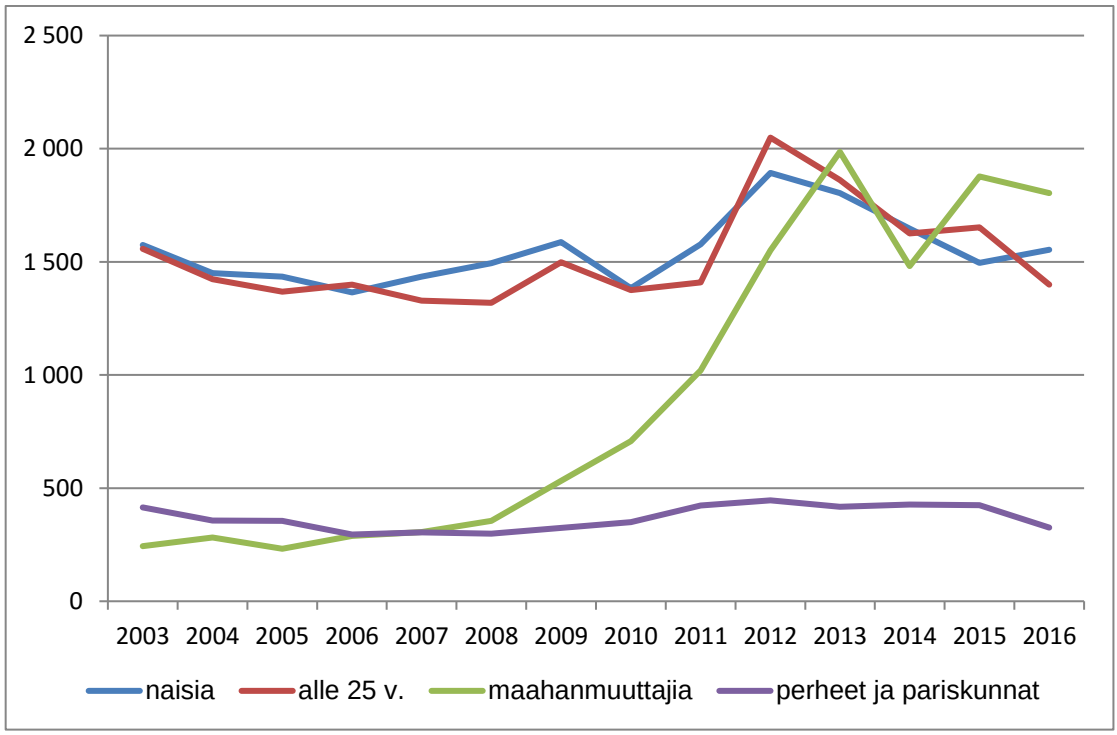

Kuntien kommenteista (sivut 5-6) käy ilmi, että oleskeluluvan saaneet maahanmuuttajat hankkivat asuntonsa pääasiassa vapaarahoitteisilta markkinoilta. Toisaalta on myös havaintoja, että kimppa-asuminen tuttavien ja sukulaisten luona olisi yleistymässä, vaikka se ei asunnottomuustilastoissa ilmennytkään. Tilastojen ulkopuolella jäävät myös ne kielteisen oleskelulupapäätöksen saaneet henkilöt, jotka ovat jääneet maahan luvatta. On mahdollista, että osa maahanmuuttajien asunnottomuudesta jää tunnistamatta tämän kaltaisessa poikkileikkauskyselyssä tai että se näkyy viiveellä vasta muutaman vuoden päästä.

[1] PTT:n Alueellinen asuntomarkkinaennuste 2016 (14.1.2016)

Kaupunkien kommentteja maahanmuuttajien vaikutuksista kunnan asuntomarkkinatilanteeseen:

Helsinki:
”ARA-asuntojen kysyntä ei ole lisääntynyt. Olemme seuranneet pysyvän ja määräaikaisen oleskeluluvan saaneiden osuutta hakijoissa, eikä se ole muuttunut kuluvan vuoden aikana. Käsityksemme mukaan Helsingissä turvapaikanhakijat ovat asettuneet vapailla markkinoilla tarjolla oleviin asuntoihin tai sukulaisten ja tuttavien luokse (mahdollisesti alivuokralaisiksi). Oleskeluluvan saaneita turvapaikanhakijoita tai muita kansainvälistä suojelua saavia henkilöitä on tullut 1.1.-30.11.2016 välisenä aikana yhteensä 1004 henkilöä ja heistä 92 henkilöä on muuttanut toisesta kunnasta (9 %). Valtaosa henkilöistä on muuttanut siis suoraan vastaanottokeskuksista Helsinkiin. Vuonna 2015 633 henkilöstä neljäsosa muutti toisesta kunnasta Helsinkiin. Kimppa-asuminen on lisääntynyt jonkin verran. Kuluvan vuoden aikana tuttaviensa luona asuvien prosenttiosuus on 27 % kun se vuonna 2015 oli 23 %.”

Espoo:
” Oleskeluluvan saaneet turvapaikanhakijat eivät ole suuresti lisänneet ara-asuntojen kysyntää. Yksittäisenä vuokranantajana vain Sato on näyttäytynyt merkittävänä toimijana tässä asiakasryhmässä. Suurin osa Espooseen muuttaneista oleskeluluvan saaneista henkilöistä on löytänyt asunnon vapailta markkinoilta itsenäisesti tai vastaanottokeskusten avustamana. Espoon uusista oleskeluluvan saaneista henkilöistä n. 50 % on tullut muiden kuntien alueilla sijaitsevista vastaanottokeskuksista tai muista kunnista. Espoo on pks:n suurena kaupunkina selvästi muuttokohde. Muuttoliikettä pois Espoosta on ollut vain vähän ja sekin Helsinkiin tai Vantaalle. Tuttavien ja sukulaisten luona asuminen on lisääntynyt jonkin verran, lähinnä siksi, että suurin osa on asunut jo vastaanottovaiheessa yksityismajoituksessa. Luvan saatuaan suurin osa jää asumaan yksityismajoitukseen. Kimppa-asuminen on lisääntynyt jonkin verran, koska vastaanottokeskukset ohjaavat perheettömiä asiakkaita aiempaa enemmän kimppa-asumiseen pienasuntojen vaikean saatavuuden vuoksi.”

Turku*:*
”Hakijamäärä on jonkin verran lisääntynyt. Hakemuksia on tullut myös muiden kuntien vastaanottokeskuksista. On havaittu kimppa-asumista ja joidenkin paperittomien jäämistä asuntoihin.”

Lahti:
”Oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden vaikutus Lahden asuntomarkkinoihin on ollut odotettua vähäisempi. Tämä siitä huolimatta, että Lahteen on muuttanut v.2016 aikana lähes 400 oleskeluluvan saanutta, yli 200 ruokakuntaa, mikä on valtakunnallisesti verrattuna huomattava määrä. Suurin osa, 80% on muuttanut Lahteen muista kunnista, sillä Lahden VOK:eista päätöksiä on tullut toistaiseksi vähän. Valtaosa, 80% on hankkinut asuntonsa omatoimisesti vapailta asuntomarkkinoilta. Lahden hyvä vuokra-asuntotilanne ja nettimarkkinointi ovat auttaneet tätä kehitystä. Sukulaisten ja tuttavien luona asuminen ei vielä ole yleistä, mutta sen odotetaan lisääntyvän kielteisten oleskelulupapäätösten lisääntyessä.”

Jyväskylä:
”ARA-vuokra-asuntojen kysynnässä oleskeluluvan saaneiden (n.200) tilanne on näkynyt erittäin vähän, vapaat markkinat vetävät hyvin. Suunta tuntuu olevan Jyväskylästä suurempiin Etelä-Suomen kaupunkeihin. Satunnaisesti on kysytty mahdollisuuksia sijoittua asumaan tuttavien tai sukulaisten luokse ja se on hieman lisääntynyt.”

Kuopio
”Turvapaikanhakijoilla on ollut lievä vaikutus vuokra-asuntomarkkinoihin. Mitään suurta lisääntynyttä kysyntää ei ole esiintynyt. Melko suuri osa hakijoista on saanut asunnon vapailta markkinoilta ja vain pieni osa kaupungin vuokrataloyhtiöiltä. Kuopioon on tullut asunnon hakijoita ainakin Siilinjärveltä, jossa oli suuri vastaanottokeskus. Myönteisen oleskeluluvan saaneita on tullut Kuopioon myös muista kunnista mm. länsirannikolta, mutta vain muutamia. Kiintiöpakolaisten osalta ei ole tarkkaa tietoa. Kuopio vastaanottaa 65/vuosi. Kuntapaikoille turvapaikkamenettelyn kautta tulleita on otettu nyt 26 ja itsenäisesti Kuopioon on muuttanut 22 henkilöä. Kuntapaikan saaneille on tällä hetkellä vuokrattu 9 asuntoa.

Oulu:
”Pakolaisten asuttaminen on kasvattanut ARA-asuntojen kysyntää vain lievästi. Pakolaisten liikkuvuudesta kuntien välillä Ouluun ja Oulusta ei ole tarkempaa tietoa. Kimppa-asuminen ja tuttavien luona asuminen ovat nousseet esille ilmiönä ennen kaikkea kaupungin hallitun asuttamisen ulkopuolella. Kaupungin välivuokrausmallin käyttöönotto antaa Oululle valmiudet reagoida, mikäli asutettavien pakolaisten määrä kasvaa jatkossa. Noin 30:n pakolaisille vuokratun ARA-asunnon lisäksi kaupunki on vuokrannut pakolaisille yksityisestä asuntokannasta noin 30 asuntoa välivuokrausmallin avulla.

5. Asunnottomuustyö keskittyy ennaltaehkäisyyn

Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämisohjelmien (PAAVO 2008–2015) jälkeen asunnottomuustyössä on keskitytty asunnottomuuden varhaiseen tunnistamiseen ja ennaltaehkäisyyn. ***Asunnottomuuden ennaltaehkäisyn toimenpideohjelman*** (AUNE) tavoitteena on kytkeä asunnottomuustyö osaksi syrjäytymisen ehkäisemistä. Asunnottomuuden uusiutumista voidaan ehkäistä tehokkaammin, kun siihen johtavat polut tunnistetaan ajoissa.

Kuvio 3. Pitkäaikaisasunnottomuus Paavo-kunnissa 2008–2016

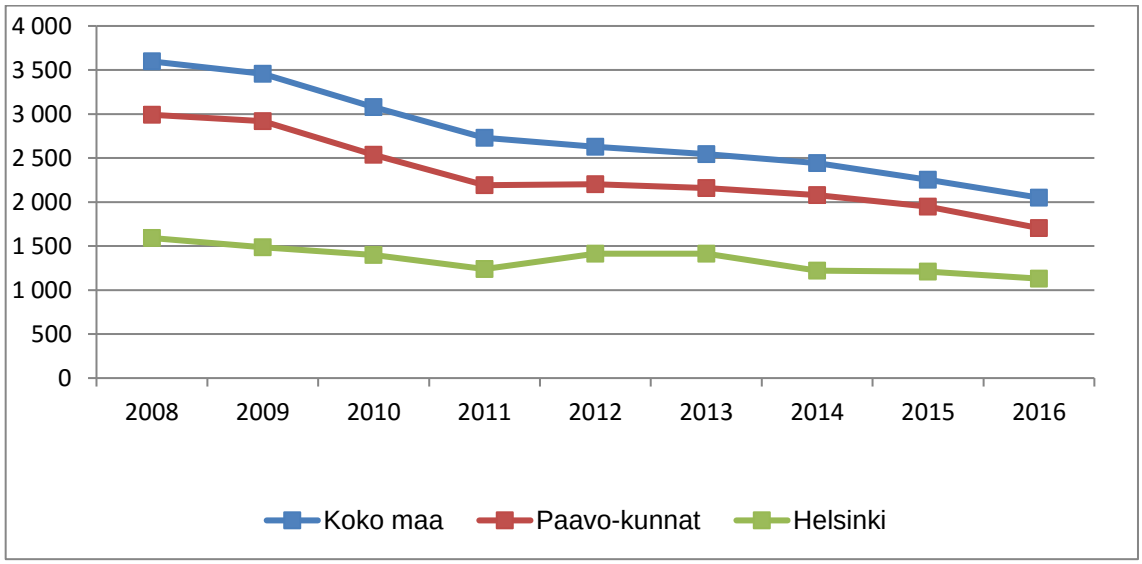

Tärkeä osa AUNE-ohjelmaa on asumisneuvontatoiminnan kehittäminen ja vahvistaminen. Asumisneuvonta on osoittautunut hyväksi keinoksi ennaltaehkäistä asunnottomuutta. ARA myöntää vuosittain asumisneuvonta-avustuksia sekä koordinoi ja valvoo toimintaa. Avustusta voivat hakea toimintaa käynnistävät kunnat, yhteisöt ja järjestöt. Vuonna 2017 valtion talousarviossa asumisneuvonta-avustuksen myöntämisvaltuus oli 0,9 miljoonaa euroa ja avustusprosentti enintään 35. Avustusta haettiin noin 1,2 miljoonan euron edestä ja sitä myönnettiin yli 30 hankkeelle ympäri Suomea.

ARA koordinoi myös AUNE-ohjelmaan liittyvää Euroopan Sosiaalirahaston rahoittamaa hanketta ”Asunnottomuuden ennaltaehkäisyn kuntastrategiat – varhainen välittäminen, osallisuus ja asumisen tuki”, jossa ovat mukana Vantaa, Espoo, Tampere, Kuopio, Jyväskylä ja Lahti. Hankkeessa luodaan kaupunkeihin asunnottomuuden ennaltaehkäisyn strategiat.

Selvityksen liitteet

Liite 1 Kunnat, joissa asunnottomia vuonna 2016 (maakunnittain)